

Planuojama, kad iki 2030 m. visos mūsų šalies mokyklos taps tvarios arba žengs tvarumo keliu. Mokiniai tvarumo iniciatyvų įgyvendinimą daugiausiai pajustų per infrastruktūros pokyčius, vis daugiau tvarumo temų atsiras ir ugdymo turinyje.

„Mokykla yra puiki terpė skleisti tvarumo idėjomis. Tvaresnėje aplinkoje vaikai ne tik geriau mokosi, bet ir daugiau laiko nori leisti mokykloje, jos pastate ar lauko erdvėse. Pokyčiai mokyklose gali tapti tvarumo iniciatyvomis gyvenviečių, miestų bendruomenėms“, – sako Almantas Kulbis, darbotvarkės „Tvari mokykla 2030“ įgyvendinimą mūsų šalyje koordinuojančios Lietuvos neformaliojo švietimo agentūros (LINEŠA) Ekologijos ir menų poskyrio vadovas.

Pasak jo, tvarumo požymių šiuo metu jau turi kiekviena Lietuvos mokykla – dėl šiuo metu galiojančių įstatymų ir rekomendacijų, ugdymo sritis kinta kartu su valstybėje vykstančiais pokyčiais tvarumo link.

Iš pirmo žvilgsnio gali atrodyti, kad pokyčiai vyksta, tačiau mokyklos, o neretai ir savivaldybės lygmenyje nėra jungiamųjų grandžių, sąsajų, įgyvendinant skirtingus darnaus vystymosi tikslus. Jungiančia ir vienijančia iniciatyva tampa darbotvarkė „Tvari mokykla 2030“.

„Tvarumo vertybių prioritetą kasdieniame mokyklos gyvenime – svarbiausia tvarios mokyklos savybė. Nuolatiniai tvarumo pokyčiai ir bendruomenės įtrauktis, atliktų pokyčių įsivertinimas – nuoseklus ir kryptingas procesas tvariose mokyklose“, – pabrėžia A. Kulbis.

Kas tai ir nuo ko pradėti

Darbotvarkė „Tvari mokykla 2030“ skirta Jungtinių Tautų Darnaus vystymosi darbotvarkės iki 2030 metų įgyvendinimui Lietuvos mokyklose.

Tai priemonių sistema konkrečioms veiksmams ir pokyčiams, įgalinantiems mokyklų bendruomenes tiesiogiai prisidėti prie darnaus vystymosi tikslų ir uždavinių įgyvendinimo.

Prie darbotvarkės „Tvari mokykla 2030“ gali prisijungti Lietuvos ikimokyklinio ugdymo, bendrojo ugdymo, neformaliojo vaikų švietimo ir formalųjį švietimą papildančio ugdymo mokyklos ir profesinio rengimo centrai.

Mokyklos tampa dalyvėmis informuodamos savivaldybės švietimo padalinį.

Savivaldybėse tvarių mokyklų veiklą koordinuos savivaldybės koordinatoriai. Jau per 2024 metus tokie koordinatoriai atsiras 20-yje šalies savivaldybių, vėliau tikimasi visų savivaldybių įsitraukimo.

Svarbus žingsnis – įsivertinimas, kiek mokykla yra pažengusi tvarumo srityje. Tokį įsivertinimą atlieka pati mokykla, naudodamasi LINEŠA parengtu „Tvarios mokyklos įsivertinimo vadovu“.

„Naudotis šiuo vadovu itin paprasta, tai nėra sudėtingas dokumentas. Pagal jį įsivertinę savo mokyklos esamą situaciją, mokyklos atstovai pamatys, kokiaje srityje dar trūksta įdirbio, ką reik padaryti. Įsivertinimas – pokyčių pradžia“, – pasakoja A. Kulbis.

Atlikusi įsivertinimą, mokykla įsipareigoja keistis tvarumo link bei pati nusimatyti savo pokyčių tempą, atsižvelgdama į mokyklos tipą, galimybes, turimas kompetencijas, bendruomenės įsitraukimo lygį.

Nuo švediško stalo iki slėptuvių

Žengdamos tvarumo keliu, šalies mokyklos įgyvendins pokyčius 8 srityse: nuo išteklių, – pvz., vandens, energijos, – tausojo, saugumo ir sveikatos, iki judumo ar gamtos bei kultūros paveldo saugojimo.

Tarp ryškesnių pokyčių, kuriuos tvarumo iniciatyva atneš į Lietuvos mokyklas, A. Kulbis mini, tai, jog vaikas galės dalyvauti mokyklos valdyje, turės savo „balsą“ – teisę pasisakyti.

Mokyklose būtų įrengtos priemonės, skirtos užtikrinti bendruomenės apsaugą atsiradus hibridinėms ir karo grėsmėms: kolektyvinės apsaugos statiniai, priedangos, kitos alternatyvios pasislėpimo vietos.

Mokyklos valgykloje atsirastų dalinis švediškasis stalas, kad vaikas galėtų lėkštėn įsidėti tiek maisto, kiek suvalgys ir nereiktų dalies maisto išmesti.

Ugdymo įstaigose bus įrengtos jaukios erdvės viduje ir lauke, kur mokiniai galės maitintis savo užkandžiais. Taip pat sudarytos galimybės pasišildyti iš namų atsineštą maistą – šiuo metu ne visose Lietuvos mokyklose yra tokia galimybė.

Mokykloje atsiras vietų su stogeliu, kur vaikas, mokyklon atvažiuojantis dviračiu ar paspirtuku, galės tas transporto priemones saugiai palikti. Bus sukurta elektromobilumo sistema: laikymo vietos ir pakrovimo stotelės.

Dalis mokyklos teritorijos bus palikta laukinei gamtai, – pvz., nešienaujamos pievos gabalėlis. Mokyklose vaikams būtų suteikiamos reikiamos higienos priemonės – pvz., įklotai, – ir įrengta jų atliekų surinkimo sistema.

„Daugiausiai pokyčių tvarumas atneštų mokyklų infrastruktūros ir bendruomeniškumo srityje“, – reziumuoja A. Kulbis.